

"פצטער, השפדתי לך את החטיבה"

כששמע את סגן ראש אמ"ן אומר כי בשנים הקרובות לא תפרוץ מלחמה, הבין חיים ארוז שעליו להעמיד את הקצינים שלו בכוננות • זה היה בערב יום כיפור, 1973 • עשרה ימים לאחר מכן צלחה החטיבה שלו ראשונה את התעלה והוא דיווח לשרון: "אפשר לנסוע לקהיר" • כעבור שנים פגש בארצות הברית את מפקד אחת החטיבות המצריות, שהובסה במבואות סיני • הפעם זה נגמר בחיבוק

פרדני חיימוביץ'

5

באוקטובר 1973, 12 בצהריים. חדר ההרצ' אות של פ"ם. על הרוכן עומד עוזר ראש אגף המודיעין למחקר, אריה שלו. מקרין שקפים, מציג תצלומי אוויר. הנה פריסת האויב, זאת כמות האגרות, אלה ציירי הצליחה. מוכיח באותות ובמפות את מה שייקרא "קונספציה".

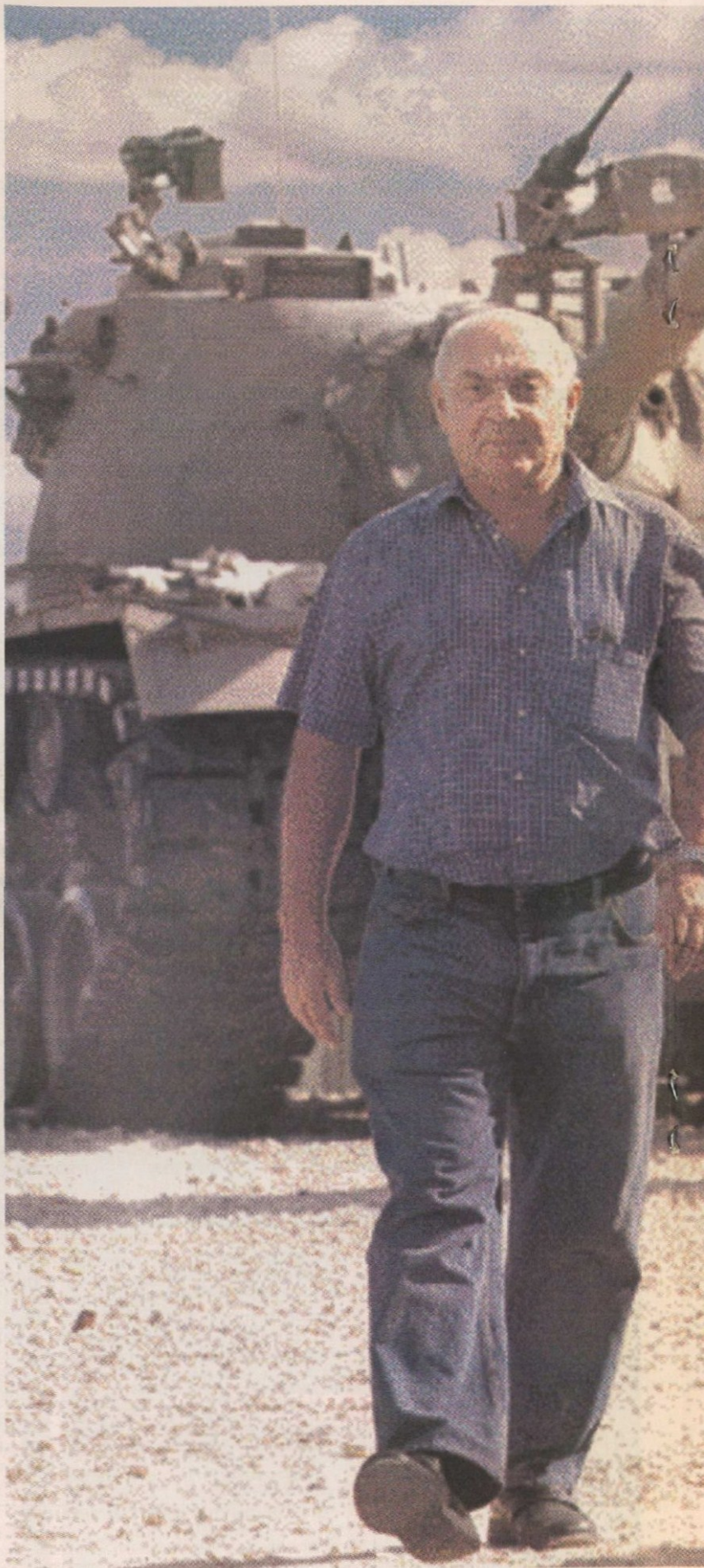
26 שעות לפני שתחיל האיומה שבמלחמת ישראל, קובע עוזר ראש אגף המודיעין בצה"ל: "הכל תרגיל. להערכת אמ"ן, מלחמה לא תפרוץ בעשר השנים הקרובות". מפקד חטיבת שרון צעיר, אלוף המשנה חיים ארוז, מאזין להרצאה, שומע ומשתכנע. משתכנע שהכל הפוך. הוא יוצא מהאולם, מתקשר לחטיבה שלו שבשרה תימן, פיקוד דרום. מצווה על הסמ"ס שלו ישראל פוטש להתקשר לכל הקצינים בחטיבה. "כולם על יד הטלפונים, אף אחד לא זו מהבית". פוטש רוצה לבלוע את השפופרת. "השתגעתי?" הוא אומר למפקדו, "על סמך מה אתה אומר את זה?". אני רואה את מה שקורה בשטח, עונה לו ארוז. אבל פוטש בכל זאת מנסה להרוץ. הוא מזכיר למפקדו שזה לא פשוט, שמדובר בחטיבת מילואים. "החיילים יתלוננו, זה מבקר המדינה ובלגן". ארוז חותך אותו, נחוש: "ביקוד - תודיע לכל החיילים".

מה עבר לך בראש, דררי שמעת את עוזר ראש אמ"ן אימך התפרץ?
"ראיתי איזה חוסר היגיון בין המפה לבין המסקנה". והשיחה עם פוטש חיזקה את התחושה שלך?
"השיחה הזאת הצביעה על כך שיממה לפני המלחמה, בפיקוד דרום לא ידעו דבר ולא התארגנו כלום".

פתרחק מפלחמת הקלטות

האיש שחטיבתו צלחה ראשונה את תעלת סואץ, יודע שתעלת הימים האלה עבודה יתנה. הוא מנסה להתרחק ממלחמת הקלטות. מי לא נשמע למי, מי הפך פקודה של מי. האלוף במילואים חיים ארוז עוקף גם את שאלת האחוריות שאני מציג לו - מי אחראי לכך שלא ידעו ולא התארגנו ארוז מדבר על הפתעה "מאוד מאוד גדולה, טקטית ואסטרטגית", על מודיעין שקרס, "אבי אבות הצרות. הבעיה המרכזית במלחמה הזאת". אחריות? אפשר להניח את הגופה על סף לשבתו של מפקד אוגדה, אלוף פיקוד, רמטכ"ל, אבל הוא לא בטוח שהיה כזה חכם לו היה במקום. ארוז מקבל את השקפתו של אלוף פיקוד הדרום לשעבר

שויקה של פגו, שני סניטורים מהראש. חיים ארוז באתר ההוצאה של

הנצחה של השוין בלטון • צילום: רובי קסטרו

אריק שרון, שלפיה תפקידם של המעוזים היה לצפות על השטח בימי שלום והתשה, אבל אין הם בשום פנים קו עצירה בימי מלחמה כוללת. "ביומיים הראשונים היה אפשר לפנות את כל המעוזים, אבל המשיכו לפעול כאילו ההתשה נמשכת". מחלקת ופלוגות, הוא אימץ, הורצו למעוזים לא כדי לפנותם אלא כדי לבלום ולמנוע, וזה כמוכח נכשל. כשאבקש ממנו הגדרה עצמית, שיאמר איפה הוא עומד בוויכוח בין ברן לשרון, מפקד אוגדתו, יאמר שזאת ברברת שהמציאה עיתונות. שכולם לחמו זה לצד זה. היילים וגנרלים.

הוא עצמו, בשיעור הכסוף שמסורק הצדה, נראה לי כמו מרשל רוסי מהקרב על לנינגרד. הוא בן 68, ועד היום הוא מפקד חטיבה נאמן באוגדת שרון. "אריק שרון היה תמיד במקום שבו התנהל הקרב העיקרי, תמיד עמד בנקודה הקריטית שבה היה יכול גם לראות וגם להשפיע, תמיד בקו הראשון עם האנשים". המלחמה קירבה אותם. באפריקה הם אפילו אכלו אווז יחד. הוא היה חבר של גורודיש כמעט עד יום מותו. היה אצלו מפקד גרוד בששת הימים. הוא אומר שאי אפשר להאשים אותו שלא שלט במפקדי האוגדות. "זה שטויות. בסופו של דבר פעלו לפי תוכנית פיקודית".

המשך בעמוד 20

סוף המלחמה. אריאל שרון יושב במרכז חבורת חיילים, בהגיע הידיעה על הפסקת האש. צילום רמזוקציה: רוני קסטור

נשכוחותיו פרושים כ־25 קילומטר מערב לתעלה, ארז נוסע צפונה לסמן טריטוריה. בדרך הוא רואה חיילי צה"ל תופסים עשרה שבויים. אחרי שעה הוא חוזר ומוצא את השבויים אוכלים ארטיקים פה"גולן". "אנחנו נכנעו לא יודעים לשנוא את האויב", הוא צוחק

איך מתגברים?
 "אתה פשוט יודע שבכל קרב המרוק בין הצלחה לכישלון הוא כנחש שיש לך ברגעים האלה. המעט שיש לך יותר מאשר לצד השני. תמיד זה מוכרע על חוט השערה".
 חיים ארו מקבל תחת הפיקוד גרוד צנחנים, ונע על ציר טרטר. הם רצים על הכביש במהירות של 35 מייל לשעה, במקום מייל כשהיו רתומים לגשר. תוך כדי רהרה, כשהוא עומד בטנק ללא קסדת שריונים ומסייע פצועים על הכנף, רואה מה"פ עורך מגידו את גודודיש מולו. אלוף הפיקוד חושף שיניים ומניף אצבע מאיימת. מגידו מתעלם ושועט קדימה. נפתחת אש כבדה מהמארב, כמה טנקים חולכים והמג"ד בן שושן נפצע. חיים ארו תופס במקומו את הפיקוד על הגרוד.

יורדים מהציר הזה, מנסים לעקוף אותו ובינתיים מגיע הגרוד של גיורא לב ל"חצר", לאתר הצליחה. אריק שרון נוסע שלש עם יוסי רגב, מה"פ הראשון שמוביל את הגרוד. הנסיעה של מפקד האוגדה בכוח החלוץ שלי"ח, עתיד לומר רגב - כיום שגריר ישראל בצ'ילה - "ניאמה לי תעוזה מיותרת וגרמה לי לחץ רב". שרון, כך מתברר, יושב לו על הווריד ולא מרפה. יורד איתו לפרטים, רוצה לדעת הכל. "בכל כמה דקות נשאלתי אם אני מכיר את הדרך, ואם אני כשהי בהובלה ובניווט, ואיך אני מתכוון להתגבר על מכשולי הדרך ועל אש האויב".

בשלב הזה נמצא מפקד האוגדה שרון על המים. מהימים הלא רחוקים שבהם היה אלוף הפיקוד, הוא זוכר היכן צריך לפרוץ את הסוללה שעל התעלה. פורשים מפות והוא מתרדר את גיורא לב. הצנחנים של דני מט חוצים בסירות גומי את התעלה. לב מעמיד את עשרת הטנקים שלו על ה"הילוא ומתחיל לצלות". היה שקט מוחלט, סיפר יוסי רגב שהיה בטנק הראשון, "חיילי הנדסה כיוונו אותנו אל הפרצה בסוללה".

הם אומרים לנהג שיתרכן, שלא ירבר, שלא ייפלו למים, שלא תהיה צלילה במקום צליחה. "היתה פן סטרטליה. המים רדמו בתעלה, אפשר היה לחוש את הרגים. זה היה היום הכי שקט במלחמה".

רגב מוריע בקשר לפלוגה שלו: "אנחנו עוברים, עושים היסטוריה". מישור שואל: "איפה אנחנו?" ומישור עונה: "באפריקה". המג"ד לב שואל את הטנק שלצדו, מה נשמע. והוא מוכיף את האנטנה, להראות שהוא פועל כמו רייג. הוא רוצה מאור לבשר לאשתו שעבר את התעלה, אבל מצליח רק לוטר לה: "תפתחי בערב רדיו או טלוויזיה ותדעי איפה אני". באתר יוסי, 16 באוקטובר בשש בערב, כשהם אי

הוא רואה שכל הצירים שמובילים לתעלה חנוקים. עוד לפני צליחת התעלה, לא ניתן לצלוח את המשאות התקועות, את הקומנדוקרים המקצועיים, את עוקבי המים הנטושים. "סתיומה נוראית. מול שהיה לי שכל וביקשתי שהאחריות לצירים לא תהיה עליי. אבל המצב נראה לו בלתי עביר. הוא מבקש ממפקד האוגדה לדחות את הצליחה כ־24 שעות, אבל שרון לא רוצה לשמוע על כך. "אם נדחה לא נצלה", הוא עונה לארו, "לא בגלל המצרים אלא בגלל כוחותינו".

מה זאת אומרת "בגלל כוחותינו"?
 "הוא חשש שאם יבקש דחייה, יחשוב בפיקוד שהאוגדה לא רוצה או מפורתת, או לא יכולה, או לא מוכנה".
אתה חושב שדווח במים לחשש שלו?
 "אני חושב שהוא צדק".

ממשיכים להגיע את גלגלי הצליחה. מנסים לקרב את גשר הגלילים שמסקלו 500 טונה ואורכו כרוחב התעלה. 17 טנקים גוררים אותו והם קוראים לו "הדינזאור". מתנשף בעלויות, משתולל בירידות. תוך כדי כך מצלצל הסלפון בטנק המה"ט. אשתו של ארו על הקו. מוריעה שלשמעון בן שושן, המג"ד שאחראי לגרידה, נולד בן. "שמעון, מול טוב, נולד לך בן", מעדכן ארו בקשר. כמה קריאות "מול טוב" מורצות לרשת, וחוזרים להיאבק במפלצת.

הגשר מתפרע. פעם מטפס הגלגל הקדמי שלו על צירי הטנק שלפניו, ופה חוזקים רימון ושם יש התרעות על קומנדו מצרי בשטה, והצירים עדיין סתומים או נוסעים על הדיונות, והטרקטורים מנסים להעפף הצדה כלי רכב שמפריעים, והאנשים עייפים, נעצרים לרגע ונורמים והגשר עולה ויורד, יורד ועולה עד שהוא נקרע ונשאר מוטל כמו פגז, כמו עוד קורבן של המלחמה הארוכה הזאת. תיקון יימשך בין ארבע שעות ל־12, הוא מדווח, ושרון מודה להם לעזוב את הגשר המת והתקרים. "ידעתי שרוקא או אני צריך להיות שקט מאוד. לרבר בקשר כאילו אני נמצא בבית".

"הכל על כרעי תרנגולת"

אמרת לעצמך: "עכשיו אני צריך להישמע שקט"?
 "אלי זה בא לי בצורה טבעית. אתה רואה שהאופציות נעשות יותר ויותר קשות. פה כוחות שלא הגיעו, פה גשר שאיננו, פה יש לך את ה"הילוא הזה שכל כדור בפנימית יכול להטביע אותו. הכל על כרעי תרנגולת".

מתקדמים בחסות הפגזה כבדה. כשהפגזה שוכבת, הטנקים הראשונים שלהם נמצאים כמעט בתוך הטנקים של החטיבה. "אני יריתי על טנק שלהם שעמד בין שני טנקים שלנו. כך השמדנו אותם לאט לאט". בסופו של הקרב מתברר המאוזן: למצרים הושמדו 50 טנקים, לכוחותינו נפגע טנק אחד. "ב־14 בחודש חורנו למה שאנחנו יודעים הכי טוב לעשות: קרב שריון בשיוון. זה היה מפנה דרמטי בתחושת האנשים. הבנו שאין לנו בעיה. פתאום הצבע חוזר ללהיים".

שנים אחר כך, לאחר שסיים את תפקידו כאלוף פיקוד דרום וראש אגף האפסנאות, ייסע חיים ארו לביקור במכללה לביטחון לאומי בארצות-הברית. חבר משותף טפיש איתו עם גנרל מצרי. "מה עשית במלחמת אוקטובר?" שואל אותו ארו, "הייתי מה"ט שריון", עונה לו ההוא. "איפה היית ב־14 בחודש?" הוא ממשיך לשאול. "אל תשאל, על ציר איסמעליה", משיב לו המצרי, "צלחתי את התעלה ושם נתקעתי. כל החטיבה שלי הושמדה. רק אני וכמה טנקים הצלחנו להימלט".

חיים ארו מחייך אליו: "מצטער, אבל אני הייתי המשימד". ואם הם קמו והתחבקו. אחים של 14 באוקטובר.

כל הצירים חנוקים

14 באוקטובר היה פרשת דרכים, כי בערב של אותו יום התחילו ההכנות הרציניות לצליחה. ריכוז כוחות, גרוד רבירות, טיפול בגשר הגלילים. במוקד ה־15 מתכנסת קבוצת פקודות. נבקע שאור הצליחה יהיה בתפר שבין שתי הארמיות המצריות. נאמר שייכבש דרכי הגישה לגדה המזרחית של התעלה, שהחטיבה הצנחנים של דני מט צלחה בסירות גומי ותתפוס ראש גשר כבדה המערבית. על חטיבה 421 הוטלה האחריות לצליחה.

בתוך החטיבה התארגנות היתה כזאת: הגרוד של גיורא לב יקבל את הפיקוד על ה"הילוא, שייקרא "תמסחים". מדובר ברכב אמפיבי צרפתי, שאם מתבררים שניים מסוגו אפשר להוביל באמצעותו טנקים. על הגרוד של שמעון בן שושן הוטל להתאמן בנרירות גשר הגלילים (במקום הכוח שיועך לכך והועבר לגולן ערב המלחמה), ואחר כך לגרוד אותו לתעלה ולהכניס למים. הגרוד השלישי, של עמי מורג, היה אמור לעבור ראשון על הגשר. **באותם רגעים אתה מבין מה מוטל לך על התמסחים?**
 "אני מבין, ומפני שאני מבין אני רואה שיש בעיות קשות מאוד".

"ידעתי שהצליחה תלויה בי, ואם העסק הזה נכשל, קשה יהיה לעשות אותו שוב". ארו עם קצינים בעת הקרבות

צילום ורודוקציה: רוני קסטרו

חשבון נפש / הפלחמה

שלא צריך יותר מזה היתה שמחה גדולה". אחרי הפסקת האש מתארגנים בנוסף של בסיס טילים, ואו מגיע אליו מידע מודיעיני מסווג ביותר: מתברר שאחד הרגמים בחטיבה הוא שף ב"מלון המלך רוד". האיש מקבל מיד צו סיפוח למטבח, ולוקח כעורר שף ממלון אחר. והאנשים מתחילים להשתכשך בארוחות מהאגרות. היו הולכים לתעלת המים המתוקים וצדים אוזנים וככסבים. בנו פינת חי שממנה שאבו את הארוחות.

הפרגנות לסירים במטבח

ביום הבחירות הומינו אליהם את אריק שרון לארוחת אוזנים. "נתנו לו חצי אוזן מהקצה עד הקצה". ישבו, אכלו, שמעו ריחות על הבחירות. ואו אריק גמר את החצי שלו ואמר: "פעם ראשונה שאני רואה ארו עם רגל אחת". הבינו את הרמז, ועוד חצי אוזן נתת על צלחתו. אחר כך יצא האוגרונר לחצר וגילה כבש שחור. "אל תאכלו אותו, אני רוצה לברוק אותו", ביקש מהם. אחרי שוורטינג ראה אותו התייד להם לאכול גם אותו.

חודשיים לאחר אותו בוקר ביום כיפור, חזר הביתה. היה זה חודש דצמבר וישראל התבוססה בחורף מדוכך. ב-19 בפברואר 1974 התייצבה חטיבה 421 למסדר פרידה ועזבה את אפריקה. "מה היה הרגע הכי קשה שלך בארבעת החודשים האיומים האלה?", שאלתי. "כשגשש הגלילים נקרה הדרובות נתקעו בדרך", ענה לי. "ואו התפללתי שהיילוא האלה יחיוקו מעמד. ידעת שהצליחה תלויה בכך. שאם העסק הזה נכשל, קשה יהיה לעשות אותו שוב".

מה המלחמה הזאת עשתה ממך?

"מצד אחד יותר ספקן, מצד שני בטוח יותר ביכולת הכובלת שלנו. אין בעולם צבא שהופתע כמנינו ואורי שביעי עבר להתקפת נגד. יש לנו כוחות בלתי נוריים בגלל איכות האנשים".

ואיכות היתה אצל כולם וכולם לחמו. אנשי תחזוקה, חימוש. "להיות נהג משאית תחמושת שעוברת את התעלה בהפגזות זה הרבה יותר מסוכן מאשר להיות בטנק". מהן תמונת המלחמה שלו הוא מנה את הטנק הראשון שבו ידה מעשרה מטרים, את ההפגזה שהורידה לו חלק מהמקלע ורוא נפצע רק בצבה הודת, את צפצוף הפגז שני מנטימטרים מוראס, את שמחת הטנקיסטים אחרי הקרב של 14 באוקטובר ואת הפרידה ממזורים. האם יש תמונה אחת שצורבה בו יותר מכולן? "עובב, אני לא טוב בסנטימנטים", ענה לי.

המתוקים. בוקר 17 בחודש הם מקבלים עוד טנקים, חולים עם דלק, נערכים שוב להגן על הגשרים. כשהם בצד הדרומי מתחיל עוד קרב. הטנק של ארו ליד זה של יוסי רגב. כששוכבת האש הוא קורא לו אליו. "בוא תאכל טנדריות", הוא פוקר עליו. לא עוברת רבע שעה ורגב נפצע קשה. היר שלו נשאר תלוי על גירום. בכף של טרקטור מפנים אותו לוק המים, ומצליחים להציל את היר.

"מ-16 עד 18 באוקטובר", הוא מתחשבן עם ההיסטוריה, "אנחנו לבד בשטח. הצנחנים ואנחנו - האגדה של אריק. האגדה של בן מתחילה לצלוח ב-17 בחודש, בחצות". ארו נפגש עם בן, המג"דים שלו מתדרכים את המ"טים של בן. מתחילה הפגזה נוראית שבה נפגע גם גשר היריבות ומפסיק לפעול. ב-18 בחודש הם סופגים אש טנקים בברה, הצנחנים שוב יוצאים לפעולה רגלית, בכל השטח שכבר ניקו ומתלקת מלחמה מחודשת. "מלחמה שהיתה נמנעת, לו היו נתנים לעוד כוחות לעבור".

דרך הטלפון של קארל הוא שומר על קשר עם המלחמה בגזרות אחרות ועם העולם. מתערכן מי חי ומי מת. מתקשר לחבר שהיה איש ביטחון בטהרן כדי לומר לו: "שנינו מרברים מהעולם המוסלמי. אני ממזרים יאחא מאיראן".

עוד זכרים שיש ביד?

"דאי, אתה לא יודע כל הומן". והריות למעשה מורלרות והולכות. הם ממשיכים לצאת פה ושם לחסל כיסי התנגדות, אבל כנראה שהלהט הלוחמני רועץ. מטפסות שמעות על הפסקת אש קרבה והולכות. ב-22 באוקטובר, כשכוחותיו פרושים כ-25 קילומטר ממערב לתעלה, ארו נוסע צפונה לסמן טריטוריה. בדרך הוא רואה חיילי צה"ל תופסים עשרה שבויים. אחרי שעה הוא חוזר ומוצא את השבויים אוכלים את האויב, הוא צוחק.

באילו רגשות אתה מקבל את הפסקת האש?

"הבנו שבצפון נמצאים 40 קילומטר מדרמשק ושנחנו 100 קילומטר מקהיר. היה ברור שלא נכבוש את קהיר, למרות שבאותה שיה עם אריק אמרתי שאפשר לנסוע לקהיר".

במאת השבת שצריך לכבוש את קהיר?

"מה פתאים". כן הוא מספר לי שפעם ביקר אצלם עוד ויצמן. "ואני בבדיחה אומר לו שאפשר לכבוש את קהיר, והוא עונה לי: 'אתה יודע מה זה קהיר? שני מיליון זונות יש בעיר האת'. אז זה לא היה רציני כל העניין שייחסו לו עם קהיר, אבל היה ברור שהארמיה השנייה מכותרת. 'זוהי ברור

ממשיכים להגיע את גלגלי הצליחה. מנסים לקרב את גשר הגלילים שמשקלו 500 טונה ואורכו כרוחב התעלה. 17 טנקים גורדים אותו והם קוראים לו 'הדינזאור'. מתנשף בעליות, משתולל בירידות. תוך כדי כך מצלצל הטלפון בטנק המח"ט. אשתו של ארו על הקו

שם באפריקה, יפתחו טרניטוריים וישמעו את גולדה מאיר: 'כוחותינו פועלים מעבר לתעלה'.

היום ארו מגיע ל"חצר" בבוקר 16 באוקטובר. בבוח שלו 17 טנקים, פלוגת נגמ"שים ושני טנקי גישור כדי שיוכלו לעבור את תעלת המים המתוקים. הוא פוגש את שרון על שפת המים, מתוררך להשמיר בסיס טילים בצד השני. "יש שם טנקים", הוא שואל. איש לא יודע לענות לו. הכוח שלו חצה את התעלה בחצי שעה, אולי כמה דקות יותר. הוא עצמו היה חמש דקות על המים, גלים קלים ערסלו את ה"הילואה שלו". "אבל אף כדור. שקט. שמעתי ציפורים מצייצות, הכל היה נחמד ורפה". בצד השני הוא פוגש את דני מט ואת הצנחנים שלו. מתחבקים, אוטרים "מברוכ", וכוח חיים ממשיך שרימה להשמיר את בסיס הטילים. המטרה: לפתוח את השמים לחיל האוויר.

הם נעים מהר. מוצאים שני בסיסים ריקים וירורים אל הטילים. "אתה רואה אותם משתוללים בצבעים לכל הכיוונים. מחוה נאה". אחר כך הם משמירים גרוד טנקים ונגמ"שים ועוד ארבעה בסיס טילים, ויש מחסור ברלק, אבל החטיבה פותחת לחיל האוויר את השמים. לאחר שריוח כי הושמדו כל בסיס הטילים, נשלחים שני מטוסים לברוק שאכן כך. כשהם מגיעים לאורך שבמפת הקוד נקרא "ח'יפה", מתקשר אליהם שרון.

שרון: "מה עשית?"

ארו: "השמרנו ארבעה בסיס טילים וטנקים". שרון: "כמה טנקים בווערים?". ארו: "רגע, תן לי לספור...". שרון: "מה עוד קרה?". ארו: "אפשר לנסוע לקהיר".

מפקד האגדה מרובה מאור, אבל מודיע לו שלא ניתנים לעוד כוחות לעבור. "יהיה פה איוה חשש שבנע אולי מהועבר שלא היו בשטח. באותו זמן חטיבות שלמות היינו יכולים להעביר. אבל כשאתה מסתכל על מפה של 1 ל-250 אלף אז שני קילומטרים נראים רק חצי מילימטר שצ"ק צאק אפשר לסגור". וחזק מזה, זו היתה גם שאלה של תחושה. "אנחנו הרגשנו שהם במצור, הפיקוד הגיש שאנחנו במצור. לכן לא נתן לעוד כוחות לעבור".

גשר הדוברות פסיק לפעול

חודים לאורך החיץ החקלאי, נערכים עם הצנחנים לתנגה על הקטע של הצליחה. ב-14 אחר הצהריים תוקפים אותם המצרים בטנקים, במסוקים ובח"ר. הם מנסים לכבוש את שני הגשרים על תעלת המים